

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์                      การวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ  
สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

ผู้เขียน    นายชัยปฐมพร ชนพัฒน์ปวงวัน

ปริญญา    สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สถาปัตยกรรม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์              ดร. สันต์ สุวัจนราภินันท์

### บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการประยุกต์ กระบวนการตีความทาง  
กายภาพ ที่ทำให้เกิดกระบวนการสื่อ และสร้างความหมาย และเพื่อวิเคราะห์วิธีการในการสื่อ  
และสร้างความหมายในแบบต่างๆ เพื่อใช้เป็นทางเลือกให้กับการประยุกต์งานออกแบบ  
สถาปัตยกรรมไทยที่ไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายดั้งเดิมของงานสถาปัตยกรรม  
ไทยประเพณี

สมมติฐานในงานวิจัยฉบับนี้ คือถ้าเราสามารถคลี่คลายกระบวนการประยุกต์ และกำหนด  
ระยะห่างทางการเชื่อมโยงได้ เราก็สามารถตรวจสอบหา “ระยะห่างทางความคิด” ได้ ดังนั้นเราก็  
สามารถที่จะปรับเปลี่ยนหรือสร้างแรงจูงใจอื่นๆ เพื่อใช้เป็นทาง “เลือก” ต่อการออกแบบ การ  
คลี่คลายกระบวนการประยุกต์นำมาซึ่งการเปิดทิศทางใหม่สำหรับการสร้างสรรค์งานออกแบบ  
สถาปัตยกรรมไทยที่ปราศจากการครอบงำ อคติ และตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ การทบทวน  
กระบวนการสร้างความหมายสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบประยุกต์ทั้งเชิงรูปธรรม  
และเชิงนามธรรม ที่มากกว่าการใช้ภาพเหมือน โดยสรุปความต้องการของงานวิจัยฉบับนี้ คือ  
การรื้อค้นกระบวนการสร้างความหมายและการเชื่อมโยงของความหมายกลับไปสู่งาน  
ต้นแบบได้

กระบวนการวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบ 2 ชุดหลัก ที่สร้างขึ้นมาจากกรอบคิดทาง  
ทฤษฎีสัญญาวิทยา ประกอบไปด้วย กรอบคิดของชาร์ลส์ แซนเดอร์ เฟอร์ส เรื่อง “ระยะห่างทาง  
ความคิดในการเชื่อมโยงทางความหมาย” และกรอบคิดของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ และ อัมเบอร์โต้ เอ็ค  
โค เรื่อง “การสื่อสารแบบความหมายตรงและการสื่อสารแบบความหมายแฝง” ในแบบทดสอบ

ชุดแรกเน้นที่รูปภาพสองมิติ ในขณะที่แบบทดสอบชุดที่สองเน้นที่รูปทรงสามมิติทางสถาปัตยกรรม ผู้เข้าร่วม 50 คนทำแบบทดสอบเพื่อทำการค้นหาถึงกระบวนการในการแปลงรูปการตีความ และการเชื่อมโยงทางความหมาย โดยมีผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ถึงความแตกต่าง จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบไม่เพียงแต่ต้องการจะค้นหากรอบของระยะห่างทางความคิดในการเชื่อมโยงระดับต่างๆ (ที่เรียกว่าในระดับ ภาพเหมือน ภาพคล้าย และภาพสัญลักษณ์) แต่ยังเป็นการค้นหาถึงความสามารถที่รูปสัญลักษณ์ต่างๆ ทำหน้าที่ในการสื่อออกมา (ที่เรียกว่าสื่อแบบความหมายตรงและสื่อแบบความหมายแฝง)

งานวิจัยฉบับนี้พบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นคนที่จบมาเกี่ยวกับศาสตร์ทางสถาปัตยกรรม มักจะเลือกวิธีการสื่อสารที่ง่ายและตรงไปตรงมาที่สุดในการเชื่อมโยงและสื่อความหมาย นั่นคือใช้ลักษณะของภาพเหมือน แต่งานวิจัยฉบับนี้ก็พบอีกว่า ยังมีการเชื่อมโยงทางความหมายอีกหลายหลากที่สามารถทำหน้าที่ในการสื่อสารได้อย่างดีและอย่างเพียงพอต่อการตีความได้ถูกต้อง นั่นคือ ความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างความหมายสัญลักษณ์เดิมกับรูปสัญลักษณ์ใหม่ ระยะห่างทางความคิดในการเชื่อมโยงดังกล่าวสามารถพบได้ในตั้งแต่ระดับภาพเหมือน (เหมือนกับของภาพต้นแบบมากแทบจะไม่มีอะไรผิดเพี้ยน) ไปสู่ระดับภาพคล้าย (ยังคงมีลักษณะคล้ายกับภาพต้นแบบ) และไปสู่ระดับภาพสัญลักษณ์ (ไม่มีส่วนใดที่แสดงให้เห็นถึงภาพต้นแบบ) แต่พบว่าในภาพสัญลักษณ์หลายๆ ภาพผู้เข้าร่วมมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงกลับไปสู่ภาพต้นแบบได้ขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของแต่ละคน

**Thesis Title** Semiotic Analysis of Design Process Using as a Guideline for Applied Thai Architecture

**Author** Mr. Chaipathomporn Thanaphatpuangwan

**Degree** Master of Architecture (Architecture)

**Thesis Advisor** Dr. Sant Suwatcharapinun

### ABSTRACT

This research aims to explore the process of applying, interpreting, and constructing the meaning in architectural design. It also seeks various ways of communication, that is to say it focuses on the ways in which the data embedded in the form are able to transform and transmit to the viewers, audiences, and users. It is believed that there is a way within this process, which can help preventing the original meaning of Thai traditional architecture to be distorted and devalued.

The hypothesis is that if the different range of connection of the meaning can be defined, it can then be possible to identify the different ranges within the thinking process. This range offers new motivation for interpreting old meanings, while applying such meanings within a new form. This can be seen as the new approach in creating forms for applied Thai traditional architecture without a dominant style, bias or pre-justification. But it rather emerges from the way in which the applying, interpreting, and constructing the meaning in architectural design is reconsidered and unpacked. The result can be used as a guideline of the applying process of architectural form in both physical and abstract level; and not solely rely on the use of iconic form. In short, this research aims to explore the applying process backward to the origin or the prototype.

The methodology is comprised of two set of tests based on theoretical framework of different semiotic analysis, that is the different range of connection of the meaning coined by

Charles Sanders Peirce and the communication of the sign coined by Roland Barthes and Umberto Eco. The first set of test is based on two-dimension images, and the second set of test is based on three-dimension architectural images. 50 participants were asked to define their process of symbolization in the test, then the researcher was the one who characterized and categorized the difference. The aim is not only to identify the connection between signifier and signified derived by semiotic analysis (the so-called Icon, Index, Symbol), but also to explore the ability of sign communication (the so-called denotation and connotation).

The research found that most of the participants, who had been trained as architect, choose the easiest way to convey the meaning effectively by using iconic form. But the research also found that various alternatives can also be used rightly and sufficiently when they offer people the way of interpreting the meaning, that is to be able to make the connection between the old meaning (signified) and the new form (signifier). The different range can be identified from the way of using iconic form (totally the same with the original form), to indexical form (some similarity with the original form), and to symbolical form (totally appear in the new form). It is important to note that the new applied symbolical form can be related back to the original meaning in many cases, depending on an individual ability and experience.